

Datum

2020-02-14

Vår referens

Mattias Friman

Strateg

mattias.friman@malmo.se

Tjänsteskrivelse**Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
GYVF-2020-95****Sammanfattning**

Av punkt 40 i januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, framgår att språkplikt ska gälla för den som tar emot försörjningsstöd. Socialdepartementet har i promemorian Språkplikt – Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd lämnat författningsförslag avseende språkplikten. Promemorian har skickats på remiss varav Malmö stad är en av remissinstanserna. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har uppdragits att svara till kommunstyrelsen inför Malmö stads samlade svar. Remisstiden går ut den 27 mars 2019 och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser i huvudsak positivt på förslaget om lagändring men anser att lagstiftarens syn på regelkrockar, språknivåbedömningar och mål med språkplikten behöver förtydligas. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar inte promemorians bedömningar om att språkplikten inte skulle innebära ökade kostnader för kommunen eftersom det i promemorian saknas beskrivningar och beräkningar kring flera potentiellt kostnadsdrivande moment.

Förslag till beslut

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till yttrande och skickar detsamma till kommunstyrelsen.

Beslutsunderlag

- Följebrev Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till
- Remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- Förslag till yttrande över remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd
- Tjänsteskrivelse GVN 2020-02-21 förslag till yttrande över remiss från Socialdepartementet - Språkplikt - Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd

Beslutsplanering

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens arbetsutskott 2020-02-13
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 2020-02-21

Beslutet skickas till
Kommunstyrelsen

Ärendet

Bakgrund till ärendet

Av punkt 40 i januariavtalet, som är en sakpolitisk överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, framgår att språkplikt ska gälla för den som tar emot försörjningsstöd. Socialdepartementet har i promemorian Språkplikt – Deltagande i grundutbildning i svenska för rätt till försörjningsstöd lämnat författningsförslag avseende språkplikten. Innebörden av förslaget är att det i socialtjänstlagen ska anges som krav för försörjningsstöd att den sökande vid behov ska delta i grundutbildning i svenska. Med grundutbildning i svenska avses svenska för invandrare. Genom att tydliggöra språkplikten ska drivkrafterna till att delta i språkutbildning öka och därmed också förbättra möjligheterna för den som omfattas av språkplikt att få ett arbete och att etableras i Sverige.

En fråga som också hanteras i promemorian handlar om föräldrar som vårdar barn och samtidigt uppbär försörjningsstöd. Regeringen ser att det kan finnas behov av att fler föräldralediga med ekonomiskt bistånd behöver anpassade arbetsmarknadsfrämjande insatser, till exempel språkträning, redan under föräldraledigheten. Vissa kommuner erbjuder aktiva insatser under föräldraledigheten. Regeringen har beslutat att ge Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och sprida exempel på arbetssätt och insatser som erbjuds av vissa kommuner och som riktas till föräldralediga som tar emot försörjningsstöd.

Promemorian med författningsförslag har skickats på remiss varav Malmö stad är en av remissinstanserna. Remisstiden går ut den 27 mars 2019 och lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2021.

Antalet individer som i dagsläget läser grundutbildning i svenska och uppbär försörjningsstöd är inte känt på nationell nivå. Vid varje beslut om att bevilja ekonomiskt bistånd har socialtjänsten att registrera försörjningshinder för sökande och medsökande make/maka/sambo/partner. I Malmö stad specificeras försörjningshindret med ytterligare en orsakskod som gör att det går att följa hur många personer som mot bakgrund av aktuell planering till egen försörjning studerar grundutbildning i svenska, sfi. Antalet personer med försörjningshinder *Arbetslös* eller *Sociala skäl* som genomför sfi-studier som del i sin planering till egen försörjning uppgick till i snitt 831 personer per månad 2019. Registreringen bedöms av Arbetsmarknads- och socialförvaltningen inte fånga in alla som läser sfi och uppbär försörjningsstöd eftersom det till exempel mot bakgrund av att studierna kan ske inom ramen för en etableringsplan där försörjningshinder då ska registreras under orsakskategori *Etableringsersättning*. I siffran 831 går det inte att urskilja hur många som läser sfi för att det krävts av socialtjänsten eller för att individen redan läste sfi när kontakt togs med socialtjänsten. Därmed kan inte Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen inte att med någon större statistisk sannolikhet bedöma om volymen är ökande, minskande eller konstant.

Promemorians bedömningar och förslag

Nedan redovisas nämndens synpunkter och kommentarer på de avsnitt i promemorian där sådana finns.

4.1 Behov av tillägg om språkplikt i socialtjänstlagen

Promemorians förslag: I socialtjänstlagen införs ett tillägg om att det ingår i det att stå till arbetsmarknadens förfogande att vid behov delta i grundutbildning i svenska.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden tycker att det är positivt att utbildningens betydelse för att kunna delta i arbetslivet tydliggörs men har följande synpunkter på förslaget att det införs ett tillägg om att det ingår i det att stå till arbetsmarknadens förfogande att vid behov delta i grundutbildning i svenska.

Nämnden ser en risk att den nya skrivningen i socialtjänstlagen kan krocka med skollagens bestämmelser i 20 kap. 9 § 2 stycket om att huvudmannen får besluta att utbildningen ska upphöra, om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller annars inte gör tillfredsställande framsteg. En elev kan alltså ha plikt att delta i studier enligt ett regelverk men inte ha praktisk möjlighet enligt ett annat. Nämnden bedömer att detta problem i lagstiftningen behöver tydliggöras för inte riskera att individer kommer i kläm.

Gällande den språkbedömning som ska göras så finns inom Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen idag specialistkompetens på att bedöma språknivå, men för att relatera språknivån till vad som krävs för att klara sig i ett arbete finns det i dagsläget inget för förvaltningen känt och rättssäkert sätt att göra detta på. Nämnden bedömer att det är en mycket komplicerad bedömning och kan inte se att något resonemang kring problematiken finns i promemorian och skulle vilja förorda att kriterier för språknivåbedömning i förhållande till att klara sig genom arbete klarläggs nationellt innan lagändringen beslutas.

Nämnden anser vidare att det också är mycket viktigt att det i samband med bedömningen av att en individ omfattas av språkplikt görs en bedömning av vad individens mål med studierna ska vara. Att alla elever ska nå målet med sina studier är viktigt för Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen, för skolans planering och för att kunna individanpassa studierna i en individuell studieplan. För Malmö stads del kommer ett samarbete mellan Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen och Arbetsmarknads- och socialförvaltningen att behöva upprättas för att fastslå hur språknivåbedömningar ska genomföras, mål med studierna sättas, inplacering på rätt nivå ske, hur studieprogression är samt hur information och resultat ska återkopplas mellan förvaltningarna. Den ökade samverkan mellan förvaltningarna kan vara positiv men bedöms ta personella resurser i anspråk och innebära en kostnadsökning för kommunen.

Nämnden vill också betona vikten av att det tydliggörs vem som ansvarar för att koordinera individens planering under den tid som individen befinner sig i studier som omfattas av språkplikt och studerar i enlighet med sin individuella studieplan. Utan en tydlig ansvarsfördelning ser nämnden en risk att studierna avbryts i förtid för andra insatser då individen kan lyda under flera olika myndigheters ansvarsområden.

4.2 Uppföljning och statistik

Promemorians förslag: Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda förutsättningarna för att komplettera statistiken med uppgifter om deltagande i grundutbildning i svenska.

Socialstyrelsen bör även få i uppdrag att följa hur kommunerna tillämpar bestämmelsen i socialtjänstlagen om att den enskilde vid behov ska delta i grundutbildning i svenska för att ha rätt till försörjningsstöd.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig bakom förslagen. Nämnden betonar de synpunkter som lämnats under 4.1 *Behov av tillägg om språkplikten i socialtjänstlagen* gällande att det är viktigt att de individer som omfattas av språkplikten även får ett mål med sina studier och att huruvida detta mål uppnås inkluderas i den utredning av förutsättningarna för att komplettera statistiken som föreslås ges till Socialstyrelsen. Nämnden anser även att det är viktigt att skäl till eventuella avbrott från studier i samband med språkplikt inkluderas i statistiken så att det går att följa upp varför studier som bedömts nödvändiga inte fullföljs. Vidare anser nämnden att det är viktigt att den föreslagna utredningen koncentrerar sig på automatiserad statistisk uppföljning utifrån befintliga system så att inte administrativa arbetsuppgifter kopplade till uppföljningen läggs på skolpersonal. Om inte statistiken kan automatiseras bedömer nämnden att uppföljningen åtföljs av ökade administrativa arbetsuppgifter och en ökad ekonomisk kostnad för kommunen.

5.3 Behov av spridning av goda exempel på aktivt förhållningssätt

Promemorians förslag: Ett uppdrag bör lämnas till lämplig myndighet att ta fram goda exempel på aktiva insatser under föräldraledigheten som stärker föräldrarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden och sprida dessa till kommunerna.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ser positivt på förslaget att sprida goda exempel som kan erbjudas under föräldraledighet.

7.1 Ekonomiska konsekvenser

Utredningens bedömning: Förslaget bedöms sammantaget inte innebära ökade kostnader för kommunerna

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens synpunkter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden delar inte utredningens bedömning om att förslaget inte sammantaget skulle innebära ökade kostnader för kommunerna. Att ansvaret för att koordinera individens insatser under språkplikten inte är klarlagt kan innebära att kommunen behöver lägga personella resurser för att samverka med andra myndigheter som till exempel Arbetsförmedlingen. Om ansvaret inte är klarlagt kan individen få en annan planering än studier av en annan myndighet som gör att studierna avbryts. Att studierna avbryts skulle göra att kommunens investering i utbildning för individen åtminstone delvis går om intet vilket också är en form av ökad kostnad som belastar kommunen. Nämnden anser även att den statistiska uppföljningen inte är tillräckligt väl beskriven för att kunna uttala sig om huruvida kommunen kommer att belastas med ekonomiska bördor eller inte. Slutligen delar inte nämnden promemorians bedömning om att den möjliga volymökning som språkplikten skulle innebära endast är liten eftersom det saknas uppgifter om hur många personer som tar emot ekonomiskt bistånd och som samtidigt studerar grundutbildning i svenska och som skulle omfattas av språkplikt. Även om det i princip bara skulle innebära en kodifiering av nuvarande praxis skulle formalisering i lag med åtföljande bedömning i form av språkplikt mycket väl kunna innebära ökande bedömningar av språkplikt, kanske för grupper som idag inte studerar sfi. Detta skulle i grunden vara positivt på flera sätt men skulle samtidigt öka kommunens kostnader.

Ansvariga

Lars Rehnberg Förvaltningschef